

מסכת ראש השנה – שבוע מספר 8: ראש השנה טז עמ' א – טז עמ' ב

תוכן הדף

- תקיעת שופר ועקידת יצחק
- שמונה אמרותיו של ר' יצחק

תקיעת שופר ועקידת יצחק

מנין שתוקעים בשופר של איל? ראו בתוספות כאן ד"ה בשופר. וראו השלמה בדברי הריטב"א:

ריטב"א

א"ר אבהו. פ' לאו למימרא שיהא חובה לתקוע בשופר של איל דהא תנן כל השופרות כשרין כשהוא שופר חלול ושמו שופר לאפוקי של פרה שנקרא קרן וכדבעינן למימר קמן בדוכתא ולמצוה מן המובחר בעינן שופר כפוף דכמה דכייף אינש ליביה טפי מעלי בין שהוא של איל או של דבר אחר ממין שופר אלא לפי שנהגו כל ישראל לתקוע בשופר של איל קבעי ר' אבהו מאחר שכל שופר כפוף סגי ואפ' למצוה מן המובחר מפני מה נהגו לתקוע בשופר של איל ודכותיה במס' תעניות למה מתכסין בשקין שפ' למה נוהגין להתכסות בשקין דלא אשכחן בשום מתניתין או מתניתא שיהא חובה להתכסות בשקין בתענית צבור אלא ודאי כדאמרן. והא דמהדרינן אמר הקב"ה אע"ג דאינו אלא מנהג מ"מ הרי הבטיח הקב"ה לאברהם שכל זמן שמחזיקין בדרכיו ועושין המצוה בחבה שיזכור להם עקידתו שנאמר בהר ה' יראה ומ"ה אפשר לומר אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל שאתם מחבבין מצוה זו זכר לעקידת יצחק והולכין בדרכיו מעלה אני עליכם כאלו אמרתי לכם לעקוד עצמיכם לפני ועשיתם מפי מורי:

- שימו לב בדבריו על התגלגלות החובה, הראויה, והמנהג. ראו גם את קושייתו המבהירה את מקום המנהג ואת זיקתו למצוות ה'.
- מה מקומה של העקידה ביום ראש השנה?
- שימו לב ללשון: 'כאילו עקדתם עצמכם לפני' - האם לא היה ראוי שיהיה בלשון אחרת? מי עמד בניסיון העקידה אברהם או יצחק? ראו את דברי הערוך לנר בסמוך וגם את המאמר של ציון ששון בנספח.

ערוך לנר

מה שהזכיר פה בן אברהם וכי לא ידענו דיצחק בן אברהם הוא יש לומר דהנה בעקדה היה ב' זכיות שהם צדקת אברהם העוקד שכבש רחמיו רחמי האב על הבן וצדקת יצחק הנעקד שמסר נפשו להקב"ה ושניהם נזכרים ע"י איל שנקרב מאברהם תמור יצחק וזהו שאמר ומעלה אני עליכם כאלו עקדתם עצמיכם לפני ולכאורה הול"ל כאילו נעקדתם לפני אבל רצה לומר שע"י יחשוב לכם הקדוש ברוך הוא זכות העוקד והנעקד דאם עקדתם עצמכם הרי אתם העוקדים והנעקדים ולכן קאמר עקדת יצחק בן אברהם להזכיר העוקד והנעקד:

שמונה אימרותיו של ר' יצחק

1. המאמר הראשון – תקיעות חוזרות

איך מערבבים את השטן? ראו רש"י ד"ה: כדי לערבב, ותוספות ד"ה: כדי לערבב, ראו גם את הערת האדמו"ר מגור:

שפת אמת

בגמ' כדי לערבב השטן פל' רש"י כשישמע שישראל מחבבים את המצות מסתמין דבריו, וקשה דממ"נ אי אית בזה חיבוב מצוה כהך דאיתא בסוכה (מ"א ע"ב) דאנשי ירושלים היו נוטלין הלולב כל היום למה לי הטעם דעירבוב שטן. וי"ל דא"נ אלא דר"י יהיב טעמא מה שקבעוהו חובה ומנהג לכל ישראל אפ"ל להפשוטים וע"ז אמר כדי לערבב השטן הנהיגו ביום זה חיבובא דמצוה לכל:

המאמר מתייחס למורכבות התקיעות בראש השנה. תקיעות דמיושב ותקיעות דמעומד. עליהן ועל טיבן ראו את הסדר שקובע הרמב"ם [ההדגשות וגם הסוגריים שלי]. להבנת דבריו הובא גם הרקע של כמות חיוב התקיעות של ראש השנה:

רמב"ם הלכות שופר פרק ג

א כמה תקיעות חייב אדם לשמוע ביום טוב של ראש השנה? תשע תקיעות! לפי, שנאמרה תרועה ביובל ובראש השנה שלשה פעמים וכל תרועה פשוטה [=תקיעה] לפנייה ופשוטה [=תקיעה] לאחריה... תשע תקיעות:...

תקיעה ותרועה ותקיעה,

תקיעה ותרועה ותקיעה,

תקיעה ותרועה ותקיעה:

ב תרועה זו האמורה בתורה, נסתפק לנו בה ספק, לפי אורך השנים ורוב הגליות, ואין אנו יודעין היאך היא. אם היא היללה שמיללין הנשים בנהייתן בעת שמיבבין,

או האנחה כדרך שיאנח האדם פעם אחר פעם כשידאג לבו מדבר גדול

יהם כאחד האנחה והיללה שדרכה לבא אחריה הן * לכן יוצא שכמות התקיעות המינימלית היא 30.

הנקראין תרועה שכך דרך ספק בין 3 תרועות [שאחת היא כפולה]

הדואג מתאנח תחלה ואחר כך מילל מוליד סדרה של $30=9+9+12$.

לפיכך אנו עושין הכל:

י המנהג הפשוט בסדר התקיעות של ראש השנה בצבור כך הוא:

אחר שקוראין בתורה ומחזירין הספר למקומו יושבין כל העם

ואחד עומד ומברך ברוך אתה ה' א-להינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמוע קול שופר וכל העם

עונין אמן וחוזר ומברך שהחיינו וכל העם עונין אחריו אמן.

ותוקע שלשים תקיעות שאמרנו מפני הספק על הסדר

ואומר קדיש ועומדין ומתפללין תפלת מוסף

ואחר שגומר שליח צבור ברכה רביעית שהיא מלכיות תוקע תקיעה שלשה שברים תרועה תקיעה פעם אחת

ומברך ברכה חמישית שהיא זכרונות ואחר שגומרה תוקע תקיעה שלשה שברים ותקיעה

ב' טבת תשע"א

ומברך ברכה ששית שהיא שופרות ואחר שגומרה תוקע תקיעה תרועה ותקיעה פעם אחת וגומר התפלה:
יב בדין היה שיתקעו על כל ברכה כל בבא מהן שלשה פעמים כדרך שתקעו כשהן יושבין אלא כיון שיצאו מדי ספק בתקיעות שמיושב אין מטריחין על הצבור לחזור בהן כולן על סדר ברכות אלא די להן בבא אחת על כל ברכה כדי שישמעו תקיעות על סדר ברכות...

מהן התקיעות העיקריות? נחלקו בדבר הראשונים [אגב – מה לדעתכם עמדת הרמב"ם בשאלה זו?]:

המאירי

וכן אף על פי שתקעו כשהן יושבין וחוזרין ותוקעין כשהם עומדין על סדר ברכות כדי לערבב את השטן המסית והמדיח בהתמדת המצוה...

טור

אמר רבי יצחק למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין וחוזרין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב השטן פירוש למה תוקעין מיושב קודם מוסף וחוזרין ותוקעין על סדר ברכות למה מקדימין לתקוע מיושב כדי לערבב השטן פי' כדי שיתערבב מיד בתקיעה ראשונה שלפני התפלה ולא יקטרג בשעת תפלה וי"מ שמכח תקיעה ראשונה מתערבב בשנייה והכי איתא בירושלמי בלע המות לנצח וכתוב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול כד שמע קול שופר חדא זימנא בהיל ולא בהיל אומר שמא ההיא זימנא דשופר גדול כד שמע תניינא אומר ודאי מטא זמניה ומירתת ומתערבב ולית ליה פנאי למיעבד קטיגוריא אבל לעולם עיקר תקיעה היא מעומד שהיא על סדר ברכות...

▪ מה פשר המחלוקת?

2. המאמר השני – תקיעה וגורל השנה והמאמר השלישי – רשה בתחילתה ובסופה.

האין הקביעה, כי המנעות מתקיעות שופר מחסלת את סיכויי השנה - אכזרית קמעה? ואם לא הצליחו לתקוע [כי היתה מלחמה...] – הכל אבוד?

ראו דבריו של תוספות ד"ה: שאין תוקעין – האם נחה דעתכם? אם לא ראו גם את דברי המאירי:

מאירי

וכל שנה שנמנעו מתוך פשיעתם ולא תקעו בר"ה יהו דואגים להיות מריעים לה בסופה וכשתוקעים ומתפללים ונכנעים ובאים לפני השם ית' כדלים וכרשים יהיו בטוחים שהם נענים והוא שאמרו כל שנה שהיא רשה בתחלתה מתעשרת בסופה:

דרך אחרת המבארת גם רצף של חלק ממאמרי ר' יצחק מצאנו במקור הבא:

ערוך לנר

בהמשך מימרות דר' יצחק י"ל דבתחלה השמיענו דע"י תקיעת שופר יתערבב שטן ולכן אמר במימרא שני' דאם לא תקעו בתחלה מריעין בסופה דלא איערבב שטן אכן לפי"ז יקשה כיון דזה בנאנס כמה שכתבו התוספות בשם הלכות גדולות, א"כ מה יעשה העני הזה שנאנס להנצל מפורענות לזה באה מימרא שלישית כל שנה שרשה בתחלתה מתעשרת בסופה שנתן הקב"ה רפואה למכה נגד מה שמריעין בסופה ע"י שנאנס ולא תקע יכניע עצמו ויתפלל בהכנעה יתירה ואז יתעשר בסופה אעפ"י שלא תקע. אמנם על זה יקשה איך אפשר שע"י הכנעה בר"ה יתעשר בסוף

ב' טבת תשע"א

שנה דילמא אח"כ ירע מעשיו לזה בא אידך דר' יצחק שאף שגלוי לפני הקב"ה כן מכל מקום אין דנין אותו בר"ה שהוא יום הדין אלא לפי מעשיו של עכשיו ואחרי שמכל זה נראה שכל מאורעות של אדם בין לטוב בין לרע הכל תלוי בדין של ר"ה לזה באו ב' מימרות של ר' יצחק להשמיענו שגם תוך השנה לפעמים ישתנה הדין לרע ע"י ג' דברים שמזכירים עונותיו ולטובה ע"י דברים שמקרעין גזר דינו:

3. המאמר הרביעי – אדם נידון לפי מעשיו של אותה שעה

מה ההיגיון במימרא זו? האם אין הא-ל יכול לדון את האדם גם על בסיס עתידו? האם אין באמירה זו צמצום כוחו של הא-ל?

ראו את המקום אליו לוקח המאירי את הרעיון:

מאירי

אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו שבאותה שעה שנאמר כי שמע אלהים את קול הנער באשר הוא שם וזה דבר צריך שיוצנע בחדרי הלב נמשך למה שצריך שיושם לפנה ולראש באמונת התורה והוא להיות ידיעתו ית' בלתי מבטלת האפשר ובתלמוד המערב אמרו אם זך וישר אתה כי עתה יעיר עליך היית לא נאמר אלא אתה עכשו:

רעיון זה אינו רק קשה כעומד בפני עצמו אלא מצוי גם בסתירה להיגד תלמודי אחר:

סנהדרין ע"א ב

משנה: בן סורר ומורה* נידון על שם סופו ימות זכאי ואל ימות חייב...

<p>* פרשת בן סורר ומורה ראויה לליבון עצמאי. די אם נזכיר שרווחת דעה בין חכמי ישראל שמעולם לא דנו דין זה – לא היה ולא עתיד להיות. אך לצורך הבירור העקרוני הנה לפניכם הפרשיה בתורה שאליו מתייחסת המשנה:</p> <p>דברים כא</p> <p>(יח) כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִינוֹ שׁ מֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וְיִסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם:</p> <p>(יט) וְתִפְשׁוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל שְׁעַר מִקְדָּשׁ מוֹ:</p> <p>(כ) וְאָמְרוּ אֶל זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִינוֹ שׁ מֵעַ בְּקוֹלנוּ זִלְזֵל וְסוֹבֵב:</p> <p>(כא) וְרָגְמָהוּ כָּל אָנְשֵׁי עִירוֹ בְּאֲבָנִים וּמֵת וּבַעֲרָת הָרַע מִקֶּרְבָּךְ וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיָרְאוּ:</p>	<p>גמרא: תניא רבי יוסי הגלילי אומר וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג יין האיטלקי אמרה תורה יצא לבית דין ליסקל אלא הגיעה תורה לסוף דעתו של בן סורר ומורה שסוף מגמר נכסי אביו ומבקש למודו ואינו</p>
---	--

מוצא ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב...

אם כן נידון על שם סופו או לפי מעשיו של אותה שעה?

לשאלה זו הועלו מספר רב של תירוצים לכל אחד מקום מכובד בפני עצמו ואף גישה רעיונית-משפטית מיוחדת. נסקור כמה מן התירוצים:

מהרש"א

אלא לפי מעשיו שבאותה שעה כו' שנאמר באשר גו'. מפורש בב"ר כפרש"י דלפי פשוטו הוא יתורא דקרא וע"כ דרשו דכמו דמלת שם מורה על המקום שבא הסיפור ממנו כבר כן הוא מורה כאן על הזמן שהוא שאנו קיימין בו

ב' טבת תשע"א

יהא נידון ולא על העתיד והא דבן סורר נידון ע"ש סופו עיין תירוצו ברא"ם ועי"ל דבן סורר נידון ע"ש סופו של עצמו מה שאין כן בישמעאל על שם סופו של בנו לא נידון:

- מה ההגיון באבחנה בין האדם עצמו לבין בניו?

גור אריה למהר"ל על התורה

[יז] על שם סופו נהרג. הקשה הרא"ם, דגבי ישמעאל (בראשית כא, יז), אף על גב שקטרגו עליו המלאכים 'מי שעתיד להמית בניך אתה מעלה לו את הבאר' (רש"י שם), והשיב להם הקדוש ברוך הוא "באשר הוא שם" (שם), פירוש שאין האדם נידון אלא לפי מעשיו של אותה שעה (ר"ה טז ע"ב). וכאן אנו אומרים שבן סורר ומורה 'על שם סופו נהרג'. ויש לתרץ דלא קשיא מידי, דהא דקאמר ד'אין האדם נידון אלא לפי מעשיו של אותו שעה', היינו בדין בית דין של מעלה, לפי שאין ראוי לדון אלא כפי אותו שעה. אבל בית דין של מטה דנין על שם סופו, כדי להצילו מבית דין של מעלה, שהם ידונו אותו כדי שלא ימות בדיניהם חייב. ואין דומה עונש בית דין של מעלה לבית דין של מטה, דבית דין של מטה מכריחין לקיים המצוה (כתובות פו.), ובית דין של מעלה נותנין רשות:

- מה ההגיון להבחין בין בית דין של מעלה לבית דין של מטה?

בניהו בן יהוידע לסנהדרין

שם ויוצא לפרשת דרכים ומלסטם את הבריות. פירוש שעל ידי כך יבא ממילא להרוג נפשות ואפילו בשבת דאז יתחייב סקילה לכן יסקל מתחלה קודם עשותו הרעה הזאת. ולפי זה קשה הוה ליה למימר והורג נפשות ולמה נקיט מלסטם. ונ"ל בס"ד דהקשו המפרשים איך בן סורר נידון על שם סופו והלא גבי ישמעאל אמר רחמנא אין דן אותו אלא באשר הוא שם [ראש השנה ט"ז.], ותרצו התם לא התחיל עדיין באותה רעה אפילו במקצת, אך בן סורר התחיל ברעה דאין נעשה בן סורר אלא עד שיגנוב משל אביו ויאכל וישתה, ובזה מובן הטעם דנקיט מלסטם ללמד מה שנידון על שם סופו בשביל דהוא אח"כ מלסטם, וכבר התחיל בזה שגנב מאביו עתה ואכל ושתה:

- מה טיבו המדויק של תירוץ זה [שהיסטורית הוא בראשון שנאמר לשאלה על ידי הרא"ם]?

4. המאמר החמישי – דברים המזכירים עוונות האדם

מה הסיבה שדברים אלו מזכירים עוונות האדם?

ראו פירושי רש"י ותוספות. ראו לעומתם גם את המאירי:

מאירי

מי שמתחסד בפני הכל ומתראה לפניו כסומך על הנס וכראוי להשמע לפני בית דין של מעלה הוא גורם לעצמו להיות עונותיו ניכרים והוא שאמרו שלשה דברים מזכירין עונותיו של אדם קיר נטוי ועיון תפלה ומוסר דין על חברו לשמים ופירשו במסכת בבא קמא צ"ג א' במקום שיש ב"ד ויכול להיותו קובל עליו בפניהם ועיון תפלה פירשו בכאן שמעיין בתפלתו אם נענה אם לאו ואומר בעצמו שיענה שדבר זה מביאו שאם אינו נענה מהרהר אחר מדותיו של הקב"ה ומ"מ יש מקומות בתלמוד שאתה צריך לפרש בעיון תפלה שמכוין תפלתו כראוי והוא שאמרו במס' שבת פ' כתבי קי"ח ב' דאמר ר' יוסי תיתי לי דקיימית עיון תפלה וכן שם בפ' מפנין קכ"ז א' שמונה עיון תפלה עם הדברים שאוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא:

5. המימרא השישית הדברים המקרעים גזר דינו של אדם

מהו האופן בו נקרע גזר הדין? מה היחס בין הפעולות לתוצאה? ביחס לצדקה ולשינוי מעשה ניתן לומר כי תיקון האדם ושינויו לטובה משפיע על גזר דינו. אך איך צעקה ושינוי מעשה משפיעים? ביחס לצעקה – המתפרשת אצל רוב הפרשנים כתפילה מצאנו את הדיון העקרוני בספר העיקרים:

ר' יוסף אלבו - ספר העיקרים מאמר רביעי פרק יח

מה שהביא האנשים לפקפק בתפלה, קרוב למה שהביא אותם לסלק ידיעת השם. וזה שהם אומרים שלא ימלט הדבר מחלוקה [=קיימות רק שתי אפשרויות] אם שנגזר מהשם טוב מה [=כלשהו] על איש מה או לא נגזר. ואם נגזר אין צריך תפלה, ואם לא נגזר איך תועיל התפלה לשנות רצון השם לגזור עליו טוב אחר שלא נגזר, שלא ישתנה השם מן הרצון אל לא רצון ולא מלא רצון אל רצון, ובעבור זה יאמרו שלא יועיל כשרון המעשה אל שיגיע לאדם מהשם בעבורו טוב מה, וכן יאמרו שלא תועיל התפלה להשיג טוב מה או להנצל מרע שנגזר עליו...

וזה הדעת אינו נכון, שהשפעות העליונות [=הגזירות מלמעלה] יושפעו על המקבל בהיותו במדרגה ידועה [=מסוימת] והכנה ידועה לקבלם, ואם לא יכין האדם עצמו לקבל השפע ההוא הנה הוא המונע טוב מעצמו, שאם נגזר על איש מה על דרך משל שיצליחו תבואותיו בשנה פלונית והוא לא יחרוש ולא יזרע בשנה ההיא, אף אם ימטיר השם מטרות עזו על פני תבל ארצה לא תצלחנה תבואותיו אחר שלא חרש וזרע, והוא מונע מעצמו הטוב ההוא בשלא הכין עצמו לקבלו.

ולפי זה נאמר שכשנגזר על האדם טוב מה הנה הוא נגזר עליו במדרגה ידועה מכשרון המעשה, וזה כלל יעודי התורה, וכן כשנגזר עליו רע מה הנה הוא נגזר בהיותו במדרגה ידועה מהרוע או בהכנה ידועה, וכשתשתנה המדרגה ההיא או ההכנה ההיא תשתנה הגזרה בהכרח לטוב או לרע.

וזה כמלך שגזר על כל הערלים שבמדינה פלונית שיהרגו או שינתן לכל אחד ככר זהב, ועמד אחד מהם ונימול, שתשתנה בלי ספק הגזרה ההיא ותבטל מעליו לרע או לטוב כפי ההכנה שנתחדשה באיש ההוא. ולזה היה ההשתדלות בעשית הטוב וכשרון המעשה טוב והכרחי בכל דבר, שהוא הכנה לקבול השפע הא-להי או לבטל מעליו הגזרה.

ועל זה הדרך הוא מבואר שתועיל התפלה או כשרון המעשה אל שיוכן המתפלל לקבל שפע הטוב או לבטל ממנו הרע הנגזר עליו, להיותו משתנה ממדרגת הרוע שיהיה בה.... ומזה יתבאר שהתפלה וכשרון המעשה מועיל לבטל הגזרה בכל עת, וכן אמרו רבותינו ז"ל יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דינו בין לאחר גזר דינו. ואין להקשות ולומר איך ישתנה רצון השם יתברך על ידי התפלה, שכך היה רצון השם מתחלה שתתקיים הגזירה בהיותו באותה מדרגה ואותה הכנה, ואם תשתנה ההכנה תשתנה הגזרה.

ביחס לסוגיית שינוי השם נשתמש בחלק ממה שלמדנו ב'מחשבות היהודים':

3 גישות למשקל של שינוי השם:

1. מדרש רבה בראשית מד י

(י) 'ויאמר אברם הן לי לא נתת זרע' – אמר רב שמואל בר רב יצחק: המזל דוחקני ואומר לי אברם אין את מוליד. א"ל הקב"ה: הן, כדבריד, אברם לא מוליד – אברם מוליד! – שרי אשתך לא תקרא שמה שרי לא תלד – שרה תלד.

2. רמב"ם הלכות תשובה פ"ב ה"ד

(ד) מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים ועושה צדקה כפי כחו ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותן המעשים ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה וגולה ממקומו שגלות מכפרת עון מפני שגורמת לו להכנע ולהיות עניו ושפל רוח:

3. ר"ן על הרי"ף במסכת ראש השנה

שינוי השם – משנה שמו. וטעמא דמילתא דשינוי השם גורם לו לעשות תשובה שיאמר בליבו איני אותו אדם שהיתי קודם לכן וצריך אני לתקן את מעשי.

6. המימרא השביעית הקבלת פני רבו ברגל

מדוע חייב אדם להקביל פני רבו ברגל [המיוחד שהפסוק המובא כאן לא מוכיל זאת – חדש ושבת]? מדוע משתמש ר' יצחק בביטוי 'הקבלת פנים' ולא ביקור?

▪ מהי המצווה המיוחדת של הרגל? שים לב לפסוקים הבאים:

שמות לד

(כג) שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה יִרְאֶה כָּל זְכוּרָה אֶת פְּנֵי הָאֲדֹנָי יְדֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:

(כד) כִּי אֲזַרְיֶשׁ גּוֹיִם מִפְּנֵיךָ וְהִרְחַבְתִּי אֶת גְּבֻלְךָ וְלֹא יִחְמַד אִישׁ אֶת אֲרָצְךָ בְּעִלְתָּךְ לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי יְדֹד אֱלֹהֶיךָ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה

דברים לא

(י) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר מִקֹּץ שִׁבְעֵי שָׁנִים בְּמַעַד שְׁנֵי הַשָּׁמַיִם בְּחַג הַסִּכּוֹת:

(יא) בָּבוֹא כָּל יִשְׂרָאֵל לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי יְדֹד אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאֲזַנֵּיהֶם.

מהי המשמעות של ראיית הפנים? איך היא עשויה להיות מתורגמת לזמן בו בית המקדש חרב?

▪ ראו את פלאי הסוגיה הבאה:

חגיגה דף ה עמ' ב

רבי ורבי חייא הוו שקלי ואזלי באורחא [=הלכו בדרך] כי מטו להווא מתא [=הגיעו לאותו מקום] אמרי: איכא צורבא מרבנן הכא נזיל וניקביל אפיה [=היש כאן תלמיד חכם שנלך ונקבל פניו?]. אמרי: איכא צורבא מרבנן הכא ומאור עינים הוא [=הוא עיוור] אמר ליה רבי חייא לרבי תיב את לא תזלזל בנשיאותך איזיל אנא ואקביל אפיה. תקפיה ואזל בהדיה [=רבי] הכריח אותו (את רבי חייא) והלך יחד איתו] כי הוו מיפטרי מיניה [=כשנפרדו ממנו] אמר להו: אתם הקבלתם פנים הנראים ואינן רואין תזכו להקביל פנים הרואים ואינן נראין אמר ליה איכו השתא מנעתן מהאי בירכתא...

היש כאן רמז לחובת קבלת פני רבו ברגל?

7. המימרא השמינית – טהרה ברגל

ביחס טעם של חובת ההטהרות נחלקו הפרשניפ. שימו לב למחלוקת:

רמב"ם הלכות טומאת אוכלין פרק טז

ט כשם שמותר לאכול חולין טמאים ולשתותן כך מותר לגרום טומאה לחולין שבא"י ויש לו לטמא את החולין המתוקנין לכתחלה וכן מותר לאדם ליגע בכל הטומאות ולהתטמא בהן שהרי הזהיר הכתוב את בני אהרן ואת הנזיר מהתטמא במת מכלל שכל העם מותרין ושאר כהנים ונזירים מותרין להתטמא בשאר טומאות חוץ מטמא מת:

י כל ישראל מוזהרין להיות טהורים בכל רגל מפני שהם נכונים ליכנס במקדש ולאכול קדשים וזה שנאמר בתורה ובנבלתם לא תגעו ברגל בלבד ואם נטמא אינו לוקה אבל בשאר ימות השנה אינו מוזהר:

מאירי

וכן כל אדם חייב לטהר עצמו ברגל לאכול חוליו בטהרה:

מה ההבדל בין גישת הרמב"ם לגישת המאירי? איזו הבדלים אפשריים להתעורר ביניהם? יתכן שיש לדבר קשר למנהג שקיים גם בזמנינו שרבים מן החסידים ואנשי המעשה טובלים לקראת החגים [ולא רק לקראת יום הכיפורים]. וכך כותב בענין זה אחד הפוסקים:

בית חדש על הטור אורח חיים סימן תרו

ואמר רב סעדיה גאון בעלייתו מלטבול מברך על הטבילה – טעמו מאחר דאמר ר' יצחק חייב אדם לטהר עצמו ברגל, א"כ צריך לברך על הטהרה כעל כל מצוות דרבנן... בכל טהרה וטהרה שאפשר לו לטהר עצמו חייב לברך עליה כשמטהר את עצמו.

ולענין הלכה כיון דפלוגתא דרבוותא היא אין לברך מספק והכי נהוג.

האם עמדת הב"ח מתיישבת עם שיטת הרמב"ם או עם שיטת המאירי?